

4. Єрмаков О. Ю., Вакараш В. В., Вакараш В. М. Розвиток форм підприємницької діяльності в сільськогосподарському виробництві України: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2013. 230 с.
5. Приліпка О. В. Інноваційний розвиток ефективного функціонування підприємств закритого ґрунту: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: Майстер-принт, 2008. 336 с.
6. Статистична інформація, експрес-випуски, офіційні публікації. Інтернет-сторінка Держстату України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
7. Звіти про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств України (статистична форма № 50-сз) за 2016 р. Електронний ресурс. Електр. опт. диск (DVD-R).

References

1. Zbarskyi, V. K. & Zbarska A. V. (2013) *Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia efektyvnosti silskohospodarskykh pidpriemstv: monohrafiia* [Organizational and economic support of the efficiency of agricultural enterprises]. Kyiv: IAE, 402 p.
2. Ilchuk, M. M., Radko, V. I. & Sychova, O. D. (2015) *Ekonomichni zasady efektyvnoho zemlekorystuvannia vyrobnychymy strukturamy ahrobiznesu: monohrafiia* [Economic principles of effective use of ground by the production structures of agribusiness]. Kyiv: TsP »Komprynt», 369 p.
3. Patsyrkovskiy, V. V. (2003) *Selskaia Rossyia: 1991-2001 hh.: monohrafiya* [Rural Russia: 1991-2001]. Moscow: Finansy i statistika, 368 p.
4. Yermakov, O. Yu., Vakarash, V. V. & Vakarash, V. M. (2013) *Rozvytok form pidpriemnytskoi diialnosti v silskohospodarskomu vyrobnytstvi Ukrainy: monohrafiia* [Development of forms of entrepreneurial activity in agricultural production of Ukraine]. Kyiv TsP »Komprynt», 230 p.
5. Prylipka, O. V. (2008) *Innovatsiinyi rozvytok efektyvnoho funktsionuvannia pidpriemstv zakrytoho ґruntu: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia* [Innovative development of effective operational behavior of enterprises of the blocked ground: theory, methodology, experience]. Kyiv: Maister-prynt, 336 p.
6. *Statystychna informatsiia, ekspres-vypusky, ofitsiini publikatsii* [Statistical information, express releases, official publications]. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
7. *Zvity pro osnovni ekonomichni pokaznyky roboty silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy za 2016 r. (DVD-R)* [Reports on the main economic indicators of the agricultural enterprises of Ukraine 2016, DVD-R].

ДАНИ ПРО АВТОРА

Ланченко Євгеній Олександрович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки праці та соціального розвитку
Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна
e-mail: lanchenko@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Ланченко Евгений Александрович, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики труда и социального развития
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины
ул. Героев Обороны, 15, г. Киев, 03041, Украина
e-mail: lanchenko@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Lanchenko Yevhenii, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor, Associate Professor of Department of Labour Economics and Social Development
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
15, Heroyiv Oborony street, Kyiv, 03041, Ukraine
e-mail: lanchenko@ukr.net

Подано до редакції 12.03.2019

Прийнято до друку 26.03.2019

УДК 330.341.1:330

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-41-29-35>

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Макаренко П. М.
Пілявський В. І.**

Предметом дослідження є теоретичні й практичні аспекти формування, використання та відтворення потенціалу стійкого розвитку аграрних підприємств на засадах інноваційно-інвестиційного забезпечення.

Метою роботи є виявлення особливостей та конкурентних переваг інноваційно-інвестиційного забезпечення потенціалу стійкого розвитку аграрних підприємств та обґрунтування інструментів і засобів його удосконалення на перспективу.

Методологічною основою статті стали як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання. Були використані методи: діалектичний, монографічний, історичний, системно-структурного аналізу й синтезу, економічного порівняння, проблемно- та програмно-цільового підходів.

Результати роботи. У статті обґрунтована актуальність інноваційно-інвестиційних інструментів, засобів та методів і моделей відтворення й збільшення потенціалу стійкого розвитку аграрних підприємств. Виявлено зміст інноваційно-інвестиційної діяльності та її вплив на ресурсокористування, а також здійснення ресурсного забезпечення як зворотного процесу. Здійснено оцінку основних проявів, проблем та тенденцій розвитку вказаних дій. Розроблено механізми та форми здійснення інноваційно-інвестиційного забезпечення потенціалу стійкого розвитку. Визначено засоби системного управління його удосконаленням на перспективу.

Галузь застосування результатів. Висновки й результати статті можуть бути використані у навчально-науковому процесі економічних факультетів вищих навчальних закладів. Їх доцільно передати для практичного використання в управлінні аграрними підприємствами, насамперед, ресурсним потенціалом їх розвитку.

Висновки. Збереження та посилення інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку аграрних підприємств пов'язане як з відновленням темпів економічного зростання, що забезпечує попит на наукомістку продукцію, так і з формуванням інноваційного супроводу аграрного виробництва, що доводять результати науково-технічної діяльності до практичного використання, а також організацій, що обслуговують ринок інноваційних послуг.

Визначено, що управління інноваційною діяльністю агроформувань полягає в тому, що сукупність операцій і процедур впливу керуючої підсистеми на керовану здійснюється в межах організаційно-економічних структур, в яких організаційно-економічний механізм управління є складним і багатоаспектним утворенням. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю має охоплювати й сферу управлінської діяльності, безпосередньо пов'язану з використанням конкретних системних елементів і важелів управління: інноваційно-інвестиційного проектування, індикативного планування; маркетингових і ресурсних стратегій та ін.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційне забезпечення, відтворення, потенціал, зростання, аграрні підприємства, ресурсозбереження, нові технології, управління, стійкий розвиток.

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

**Макаренко П. Н.
Пилявский В. И.**

Предметом исследования являются теоретические и практические аспекты формирования, использования и воспроизводства потенциала устойчивого развития аграрных предприятий на основе инновационно-инвестиционного обеспечения.

Целью работы является выявление особенностей и конкурентных преимуществ инновационно-инвестиционного обеспечения потенциала устойчивого развития аграрных предприятий и обоснование инструментов и средств его совершенствования на перспективу.

Методологической основой статьи стали как общенаучные, так и специальные методы научного познания. Были использованы методы: диалектический, монографический, исторический, системно-структурного анализа и синтеза, экономического сравнения, проблемно и программно-целевого подходов.

Результаты работы. В статье обоснована актуальность инновационно-инвестиционных инструментов, средств и методов и моделей воспроизводства и увеличения потенциала устойчивого развития аграрных предприятий. Виявлено содержание инновационно-инвестиционной деятельности и ее влияние на ресурсопользования, а также осуществление ресурсного обеспечения как обратного процесса. Осуществлена оценка основных проявлений, проблем и тенденций развития указанных действий. Разработаны механизмы и формы осуществления инновационно-инвестиционного обеспечения потенциала устойчивого развития. Определены средства системного управления его совершенствованием на перспективу.

Область применения результатов. Выводы и результаты статьи могут быть использованы в учебно-научном процессе экономических факультетов высших учебных заведений. Их целесообразно передать для практического использования в управлении аграрными предприятиями, прежде всего, ресурсным потенциалом их развития.

Выводы. Сохранение и усиление инновационно-инвестиционного обеспечения устойчивого развития аграрных предприятий связано как с восстановлением темпов экономического роста, обеспечивает спрос на наукоемкую продукцию, так и с формированием инновационного сопровождения аграрного производства, доказывают результаты научно-технической деятельности до практического использования, а также организаций, обслуживающих рынок инновационных услуг.

Определено, что управление инновационной деятельностью агроформирований заключается в том, что совокупность операций и процедур воздействия управляющей подсистемы на управляемую осуществляется в пределах организационно-экономических структур, в которых организационно-экономический механизм управления является сложным и многоаспектным образованием. Управление инновационно-инвестиционной деятельностью охватывает и сферу управленческой деятельности, непосредственно связанную с использованием конкретных системных элементов и рычагов управления: инновационно-инвестиционного проектирования, индикативного планирования; маркетинговых и ресурсных стратегий и др.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционное обеспечение, воспроизводство, потенциал, рост, аграрные предприятия, ресурсосбережения, новые технологии, управление, устойчивое развитие.

INNOVATIVE AND INVESTMENT SUPPORT FOR THE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Makarenko P. M.
Piliavsky V. I.

The subject of the research is theoretical and practical aspects of the formation, use and reproduction of the potential of sustainable development of agrarian enterprises on the basis of innovation and investment support.

The purpose of the work is to identify the features and competitive advantages of innovation and investment to ensure the sustainable development of agrarian enterprises and to substantiate the tools and means for its improvement in the future.

Methodological basis of the article became as general scientific, and special methods of scientific knowledge. Were used methods: dialectical, monographic, historical, system-structural analysis and synthesis, economic comparison, problem and program-target approaches.

Results of work. The article substantiates the relevance of innovation-investment tools, tools and methods and models of reproduction and increase of the potential of sustainable development of agrarian enterprises. The content of innovation and investment activity and its influence on resource use, as well as the provision of resource support as a reverse process, are revealed. The main manifestations, problems and trends of development of these actions are assessed. Mechanisms and forms of realization of innovation-investment support of sustainable development potential are developed. The means of system management for improvement in the future are determined.

The field of application of results. Conclusions and results of the article can be used in the educational-scientific process of the economic faculties of higher educational institutions. It is expedient to transfer them for practical use in the management of agrarian enterprises, first of all, the resource potential of their development.

Conclusions. Preservation and strengthening of innovation and investment support of sustainable development of agrarian enterprises is connected both with the restoration of the rates of economic growth, which provides demand for high technology products, as well as the formation of innovative support of agrarian production, proving the results of scientific and technical activities to practical use, as well as organizations serving the market for innovative services.

It is determined that management of innovative activity of agroformations consists in the fact that the set of operations and procedures of the influence of the control subsystem on the managed is carried out within the limits of organizational and economic structures in which the organizational and economic management mechanism is complex and multidimensional entities. Management of innovation and investment activity should cover the scope of management activities directly related to the use of specific system elements and control levers: innovation and investment design, indicative planning; marketing and resource strategies, etc.

Key words: innovation-investment support, reproduction, potential, growth, agrarian enterprises, resource conservation, new technologies, management, sustainable development.

JEL Classification: Q01, Q12, Q16

Постановка проблеми. Формування та стійкий розвиток підприємств конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва вимагає відтворення й збільшення його потенціалу на якісно новій ресурсозберігаючій основі. Інвестування матеріальних та нематеріальних ресурсів, впровадження інновацій у процесі простого й розширеного відтворення виробничо-ресурсного потенціалу забезпечує соціально-економічну й виробничо-екологічну ефективність агробізнесу. Це здійснюється шляхом вдосконалення структури та взаємодії виробничих ресурсів, підвищення рівня їх використання при виробництві конкурентоспроможної продовольчої продукції. Тому аналіз та оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку аграрних підприємств є актуальним, теоретично і практично значимим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням інноваційно-інвестиційного забезпечення діяльності аграрних підприємств присвячені дослідження Амбросова В. Я., Ігнатенка М. М., Кісіля М. І., Кропивка М. Ф., Мармуль Л. О., Месель-Веселяка В. Я., Романюк І. А., Саблука П. Т., Сіренко Н. М. та ін. науковців. Проте визначення його провідної ролі, особливостей, інструментів та засобів у контексті забезпечення потенціалу стійкого розвитку вимагають поглиблених розробок.

Мета статті – виявлення особливостей та конкурентних переваг інноваційно-інвестиційного забезпечення потенціалу стійкого розвитку аграрних підприємств та обґрунтування інструментів і засобів його вдосконалення на перспективу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси інвестування аграрного виробництва повинні носити безперервний циклічно замкнутий характер. У цьому зв'язку для досягнення високої ефективності відтворення потенціалу їх стійкого розвитку неприйнятним є зведення інвестиційних та інноваційних процесів до впровадження окремих заходів без збереження інвестиційного циклу. Адже вони повинні охоплювати всю систему виробничих та інших ресурсів, забезпечувати підвищення ефективності їх використання й продуктивності в цілому.

Необхідно зазначити, що внутрішня інноваційно-інвестиційна діяльність аграрних підприємств забезпечується, переважно, їх власними прибутками та власними доходами. Велика частина науковців-економістів, серед яких Лупенко Ю. О., Мармуль Л. О., Месель-Веселяк В. Я., Петренко В. С. та інші, розглядають витрати, які несе підприємство в процесі виробництва продукції, як інвестиції, що забезпечують накопичення та поглиблення знань та збільшення інноваційного потенціалу [1, с. 45]. Таким чином, актуальним стає наукове обґрунтування відповідних інноваційних напрямів відтворення виробничо-ресурсного потенціалу у зв'язку з раціональним використанням інвестицій у стійкий розвиток.

Зауважимо, що вдосконалення техніки аграрного виробництва, яке не ґрунтується на принципових змінах технології, зумовлює додаткове ускладнення обладнання та зростання його вартості, що, в свою чергу, знижує економічну ефективність оновлення засобів праці. Саме впровадження нових технологій забезпечує удосконалення та оновлення виробничо-ресурсного потенціалу, а отже, його продуктивне відтворення. Під оновленням технології виробництва Мармуль Л. О., Романюк І. А. розуміють оновлення обладнання, використання нових предметів праці, інноваційні зміни технологічних та бізнес-процесів, організації й управління [2, с. 14].

Відповідно до принципів ресурсозбереження, мобільності та гнучкості виробничо-ресурсного потенціалу аграрних підприємств, його відтворення необхідно здійснювати насамперед на основі системного підходу. Зарубіжні науковці розглядають інноваційні технології, в першу чергу, як організаційні нововведення. Поряд з цим, впровадження нововведень повинне охоплювати організаційно-управлінський аспект виробничої діяльності, тим самим згладжуючи можливі протиріччя між технологічним рівнем виробництва та організацією управління на підприємстві, підвищуючи ступінь використання виробничо-ресурсного потенціалу.

На сучасному етапі розвитку аграрного виробництва основоположне значення має не стільки кількісне зростання основних фондів, скільки їх якісне раціональне удосконалення. При цьому варто пам'ятати, що для ефективного переходу до широкого використання нововведень, зокрема нової техніки та технології виробництва, потрібно узгоджувати відповідні ресурси на всіх рівнях для їх відтворення.

Для підвищення конкурентоспроможності сучасної економіки сільського господарства важливе значення має інноваційний розвиток суб'єктів аграрного господарювання. Саме завдяки інноваціям, як зазначають Єрмаков О. Ю., Ігнатенко М. М., інші науковці, можливе економічне зростання, екологізація виробництва, вирішення соціальних проблем сільських територій вже у найближчій перспективі [3, с. 8]. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі зумовлюється, у значній мірі, широким впровадженням у практику вітчизняних і світових досягнень науково-технічного прогресу, стратегічна роль у якому належить інноваційній діяльності.

Наразі значна частина вітчизняних аграрних підприємств, особливо малих, домогосподарств, неспроможна виробляти конкурентоспроможну продукцію. Це є результатом таких негативних явищ як: відсутність систем контролю, стандартизації та сертифікації виробництва і продукції; диспаритет цін на продукцію промисловості і сільського господарства; постійне зростання цін на паливо-мастильні матеріали; недосконала кредитно-фінансова і законодавча система; обмеженість інформаційних ресурсів, втрата висококваліфікованих працівників; відсутність необхідних інвестицій та доступних інновацій тощо [4, с. 17].

Таким чином, постає нагальна необхідність у переорієнтації традиційного господарювання на високоефективне інноваційне. Загалом, Україна має великі потенційні можливості для успішного здійснення інноваційної діяльності, однак на рівні держави необхідно виконати ряд регуляторних заходів: 1) забезпечити стабільну економічну ситуацію в країні для залучення інвестицій в аграрну сферу; 2) надати пільги аграрним підприємствам, які створюють інноваційний продукт; 3) зорієнтувати фінансово-кредитні установи на надання кредитів підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю.

Створення ресурсного інноваційного блоку стійкого розвитку аграрного виробництва повинно сприяти розв'язанню проблем фінансового, матеріального і кадрового забезпечення [5, с. 7]. Важливу роль у ресурсному забезпеченні інноваційних процесів відіграє фінансовий аспект. Важливим питанням у формуванні механізмів управління інноваційною діяльністю є визначення суб'єктів (ланок) управління й обґрунтування їхніх функцій. На першому етапі створення системи інноваційного управління це можуть бути два управлінських блоки: управління на рівні галузі і локальні системи управління інноваціями на рівні підприємств, організацій, об'єднань тощо.

До першого блоку можна віднести створення на рівні регіону відділів інноваційних перетворень при обласних управліннях (департаментях) аграрного розвитку. Основними завданнями цієї управлінської структури можуть бути: формування інноваційної політики та інноваційних стратегій в аграрній сфері регіону; сприяння створенню інфраструктури інноваційної діяльності та інформаційного забезпечення інновацій; здійснення моніторингу інноваційних процесів [6, с. 18].

До другого блоку управління інноваційною діяльністю (на рівні підприємств як локальних господарських систем) доцільно віднести функції управління інноваційними процесами в сільськогосподарських

підприємствах (організаціях, об'єднаннях тощо), створення відділів з інноваційної діяльності у великих агроформуваннях та введення посад спеціалістів з інноваційно-інвестиційного проектування та бізнес-планування у середніх і малих підприємствах.

Важливими завданнями управління на цьому етапі є: сприяння розробці інноваційно-інвестиційних програм і проектів господарюючими суб'єктами, управління ризиками, сприяння здійсненню реінжинірингових процесів, використанню методів програмно-цільового управління, здійснення SWOT – аналізу, організаційно-фінансове забезпечення реалізації інноваційних програм і проектів, визначення ефективності інноваційно-інвестиційних процесів тощо. Для реалізації визначених напрямів слід забезпечити передумови впровадження ефективних механізмів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю на рівні сільськогосподарських підприємств [7, с. 10].

Зокрема, мова йде про: здійснення фінансової, матеріально-технічної, організаційно-методичної підтримки інноваційних процесів у агроформуваннях; максимально можливе залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в інновації; проведення інформаційних компаній щодо інноваційних моделей розвитку виробництва; впровадження курсу інноваційного менеджменту в навчальний процес підготовки фахівців-аграріїв; розробка довідника типових функцій спеціалістів з інноваційної діяльності; створення системи стимулів сприяння інноваційній діяльності; розвиток системи інформаційного забезпечення підприємств з різних аспектів інновацій; запровадження системи моніторингу інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві.

Визначено, що інноваційна аграрна економіка – це економіка, що ґрунтується на пошуку, підготовці та реалізації інвестицій, які збільшують ступінь задоволення потреб суспільства у продовольчих ресурсах. Її відмінності та особливості порівняно з неінноваційним (еволюційним) типом економіки полягають у наступному: за інноваційного типу – новації пропонують, відбирають і впроваджують цілеспрямовано, а при неінноваційному – новації з'являються стихійно, їх впроваджують у виробництво поступово і тривало; за інноваційного типу розвитку економіки кількість інновацій в розрахунку на одиницю результативних показників виробництва завжди більша, ніж за неінноваційного. При цьому забезпечується процес ресурсозбереження.

Таким чином, можна зробити висновок, що інноваційний напрям розвитку ресурсокористування та відтворення виробничих ресурсів визначається впливом різноманітних факторів. Технологічне й технічне переозброєння агроформувань в сучасних умовах є ключовою проблемою підвищення їх конкурентоспроможності та забезпечення продовольчої безпеки України. Тільки створення й освоєння нової техніки, розвиток машинних технологій й автоматизації виробництва дозволить підняти якість і конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції.

Для розвитку ресурсокористування та ресурсозбереження потрібна державна підтримка, особливо при розробці та освоєнні енерго- і ресурсозберігаючих агротехнологій [8, с. 12]. Необхідно визначити, що собівартість української сільськогосподарської та продовольчої продукції є порівняно невисокою на світових ринках. Це обумовлено дешевою робочою силою, відсутністю ринку землі, незначними матеріальними витратами через обмеженість оборотних коштів. Але, із врахуванням світових трансформацій ресурсокористування, ситуація у вітчизняному аграрному виробництві буде змінюватися.

У цьому аспекті важливим є вирішення проблем ресурсозбереження з точки зору ефективного використання основних складових аграрного виробничо-ресурсного потенціалу та впливу на динаміку виробничих витрат такого макроекономічного чинника, як ціновий паритет в умовах інфляції [9, с. 86]. Інтенсивний тип відтворення у сільськогосподарських підприємствах реалізується через додаткові вкладення. Їх не можна ототожнювати лише зі зростанням витрат, оскільки в процесі інтенсифікації відбувається якісне вдосконалення виробництва через використання досягнень науково-технічного прогресу, застосування новітніх засобів виробництва, інноваційних технологій, що забезпечують підвищення ефективності діяльності.

Удосконалення типів виробничої інтенсифікації та створення синергетичного ефекту нової якості передбачає раціональне поєднання фондозберігаючої та матеріало- і ресурсозберігаючої форм інтенсифікації, завдяки чому якісно зростає ефективність аграрного виробництва. Ефективне використання ресурсів досягається за їх пропорційної збалансованості, структурних зрушень, які відповідають технологічним вимогам виробничого та інших бізнес-процесів аграрних підприємств [10, с. 168].

Отже, ефективність, стабілізація та подальший розвиток виробничо-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств в значній мірі залежить від здатності управлінських структур, наукових установ і агроформувань впроваджувати інновації, зберігати свій кадровий потенціал, застосовувати ефективні важелі мотивації, стимулювання й ефективності реалізації виробничо-ресурсного потенціалу в цілому. Побудова такого механізму інноваційного провайдингу базується на теорії інноваційних перетворень, функціонуванні та розвитку наукомістких виробничо-економічних систем.

Інноваційний провайдинг сприяє створенню цілісної моделі науково-інноваційного процесу економічного розвитку сільськогосподарського виробництва, дозволяє об'єднати окремі складові науково-технічної сфери в єдину систему керування інноваціями [11, с. 34]. Її кінцевою метою є підвищення ефективності результатів господарювання, потенціалу стійкого розвитку, конкурентоспроможності аграрних підприємств у цілому. Очевидно, що у кризовий період держава повинна сприяти фінансуванню не тільки фундаментальної, але і галузевої науки. Практика показала, що її переведення на самофінансування призвело в умовах відсутності попиту на вітчизняну наукомістку продукцію до згорання діяльності та скорочення багатьох галузевих науково-дослідних організацій та установ.

Висновки. Збереження та посилення інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку аграрних підприємств пов'язане як з відновленням темпів економічного зростання, що забезпечує попит на наукомістку продукцію, так і з формуванням інноваційного супроводу аграрного виробництва, що доводять результати науково-технічної діяльності до практичного використання, а також організацій, що обслуговують ринок інноваційних послуг.

Визначено, що управління інноваційно-інвестиційним агроформувань полягає в тому, що сукупність операцій і процедур впливу керуючої підсистеми на керовану здійснюється в межах організаційно-економічних структур, в яких організаційно-економічний механізм управління є складним і багатоаспектним системним утворенням. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю має охоплювати й сферу управлінської діяльності, безпосередньо пов'язану з використанням конкретних системних елементів і важелів управління: інноваційно-інвестиційного проектування, індикативного планування; маркетингових і ресурсних стратегій та ін.

Список використаних джерел

1. Мармуль Л. О., Петренко В. С. Стратегічне позиціонування підприємств з іноземними інвестиціями в аграрній сфері економіки. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2017. № 4 (40). С. 43-48.
2. Романюк І. А. Особливості відтворювального процесу в аграрному сектор. Агросвіт. № 11. 2016. С. 12-15.
3. Єрмаков О. Ю., Ігнатенко М. М. Фінансово-інвестиційне забезпечення виробничих інновацій та соціальної відповідальності аграрних підприємств. Інвестиції: практика та досвід. № 18. 2015. С. 7-10.
4. Амбросов В. Я., Маренич Т. Г. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій. Економіка АПК. 2007. № 6. С. 14-19.
5. Денисенко М. П. Інноваційне відтворення основних фондів підприємства. Будівництво України. 2011. №5. С. 5-9.
6. Дорогунцов С. І. Інвестування та інноваційна діяльність як основа ефективного відтворення економіки України. Проблеми науки. 2003. №10. С. 16-20.
7. Котикова О. І. Теоретичні засади формування інноваційної моделі сільськогосподарського землекористування. Сталій розвиток економіки. 2012. № 5 (15). С. 9-13.
8. Месель-Веселяк В. Я. Економічні передумови забезпечення розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва в Україні. Економіка АПК. К. 2011. №3. С. 9-16.
9. Чорний А. В. Державне управління інноваційним відтворенням інтелектуальних ресурсів. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 12. С. 82-90.
10. Рунчева Н. В. Управління розвитком корпоративних відносин в аграрній сфері економіки: монографія. Херсон: Айлант, 2017. 362 с.
11. Шебанін В. С. Стратегія інноваційного розвитку аграрної освіти і науки в сучасних умовах. Економіка АПК. 2007. № 5. С. 33-35.

References

1. Marmul', L. O. & Petrenko, V. S. (2017). *Stratehichne pozytsionuvannya pidpryyemstv z inozemnymy investytsiyamy v ahrarniy sferi ekonomiky* [Strategic positioning of enterprises with foreign investments in the agrarian sector of the economy]. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 4 (40), 43-48 (in Ukr.).
2. Romanyuk, I. A. (2016). *Osoblyvosti vidtoryuval'noho protsesu v ahrarnomu sektor* [Features of the reproduction process in the agrarian sector]. *Ahrosvit*, 11, 12-15 (in Ukr.).
3. Yermakov, O. Yu. & Ihnatenko, M. M. (2015). *Finansovo-investytsiyne zabezpechennya vyrobnychykh innovatsiy ta sotsial'noyi vidpovidal'nosti ahrarnykh pidpryyemstv* [Financial and investment support of industrial innovations and social responsibility of agrarian enterprises]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 18, 7-10 (in Ukr.).
4. Ambrosov, V. Ya. & Marenych, T. H. (2007). *Velykotovarni pidpryyemstva yak osnova vprovadzhennya innovatsiy* [Large-scale enterprises as a basis for the introduction of innovations]. *Ekonomika APK*, 6, 14-19 (in Ukr.).
5. Denysenko, M. P. (2011). *Innovatsiyne vidtvorennya osnovnykh fondiv pidpryyemstva* [Innovative reproduction of fixed assets of the enterprise]. *Budivnytstvo Ukrayiny*, 5, 5-9 (in Ukr.).
6. Dorohuntsov, S. I. (2003). *Investuvannya ta innovatsiyna diyal'nist' yak osnova efektyvnoho vidtvorennya ekonomiky Ukrayiny* [Investing and innovation activity as the basis of effective reproduction of the Ukrainian economy]. *Problemy nauky*, 10, 16-20 (in Ukr.).
7. Kotykova, O. I. (2012). *Teoretychni zasady formuvannya innovatsiyanoi modeli sil's'kohospodars'koho zemlekorystuvannya* [Theoretical principles of formation of an innovative model of agricultural land use]. *Staly rozvytok ekonomiky*, 5 (15), 9-13 (in Ukr.).
8. Mesel'-Veselyak, V. Ya. (2011). *Ekonomichni peredumovy zabezpechennya rozshyrenoho vidtvorennya sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva v Ukrayini* [Economic preconditions for ensuring the expanded reproduction of agricultural production in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 3, 9-16 (in Ukr.).
9. Chornyy, A. V. (2010). *Derzhavne upravlinnya innovatsiynym vidtvorennym intelektual'nykh resursiv* [Public management of innovative reproduction of intellectual resources]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 12, 82-90 (in Ukr.).
10. Runcheva, N. V. (2017). *Upravlinnya rozvytkom korporatyvnykh vidnosyn v ahrarniy sferi ekonomiky* [Management of the development of corporate relations in the agrarian sector of the economy]. *Kherson: Aylant* (in Ukr.).

11. Shebanin, V. S. (2007). *Stratehiya innovatsiynoho rozvytku ahrarnoyi osvity i nauky v suchasnykh umovakh [Strategy of innovative development of agrarian education and science in modern conditions]*. *Ekonomika APK*, 5, 33-35 (in Ukr.).

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Макаренко Петро Миколайович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства

Полтавська державна аграрна академія
вул. Сквороди, 1/3, м. Полтава, 36003, Україна
e-mail: mpm0907_1949@ukr.net

Пілявський Володимир Ілліч, кандидат економічних наук, докторант
Міжнародний університет бізнесу і права
вул. 49 Херсонської Гвардійської дивізії 37а, м. Херсон, 73039, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Макаренко Петр Николаевич, доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики предприятия

Полтавская государственная аграрная академия
ул. Сквороды, 1/3, м. Полтава, 36003, Украина
e-mail: mpm0907_1949@ukr.net

Пилявский Владимир Ильич, кандидат экономических наук, докторант
Международный университет бизнеса и права
ул. 49 Херсонской Гвардейской дивизии 37а м. Херсон, 73039, Украина

DATA ABOUT THE AUTHORS

Makarenko Petro, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Enterprise Economics
Poltava State Agrarian Academy
str. Skovoroda, 1/3, Poltava, 36003, Ukraine
e-mail: mpm0907_1949@ukr.net

Piliavsky Volodymyr, candidate of economic sciences, doctoral student
International University of Business and Law
str. 49 Kherson Guards Division 37a, Kherson, 73039, Ukraine

Подано до редакції 12.03.2019

Прийнято до друку 24.03.2019

УДК 338.43

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-41-35-46>

ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ СУСПІЛЬНИХ ФОРМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Шульга О. А.

Метою статті є розкриття діалектики взаємозв'язку розвитку інституціональних суспільних форм функціонування економічних систем та відносин власності в аграрному секторі, вивчення світового досвіду ринкового обігу земель. При з'ясуванні даних питань були застосовані діалектичний, динамічний, системний, єдності логічного та історичного підходи, методи узагальнення, аналізу і синтезу тощо.

Інституціональні суспільні форми функціонування економічних систем – це реальні форми організації економічної діяльності, норми та правила поведінки економічних суб'єктів, які склалися у даному суспільстві на певному етапі його розвитку. Згідно з цивілізаційним підходом можна виділити три інституціональні суспільні форми функціонування економічних систем: доіндустріальна, індустріальна та постіндустріальна економічні системи, які різняться між собою інституціональними рамками їх функціонування. Для кожної з них притаманна своя певна система відносин власності, яка постійно розвивається і ускладнюється, набуваючи нових форм розвитку.

Взагалі власність на землю протягом історії людства пройшла у своїй еволюції три щаблі (рівні) розвитку: общинна – приватна – суспільна власність. Тобто, як бачимо, розвиток відносин власності має цікаву тенденцію – на перших етапах свого розвитку людство використовувало спільні, колективні форми власності, пізніше у міру розвитку продуктивних сил общинна власність самозаперечується і витісняється приватною власністю, саморозвиток якої відбувається у напрямі її усупільнення (усупільнення характеру праці та виробництва) і виникнення колективних форм приватної власності.